

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה מזו.

עין משפט
נר מצוה

(א) מענית (3 מגילה לא; ט) מענית (3, א) וקרי יבדי שמים כמו מקרה לילה אולם נבדל אדם ערוך ערך קרי, (ד) [מוס' פ"א הי"ב], לעיל ח: ע"ז ב; (ו) מדרים מע, ונשם איתא רבא, (ז) [לקמן י"ח], (ח) [מוס' פ"א הי"א ומוס' סוכה ספ"ג], (ט) גני ר"ף ור"ש מפני שהגז זמן גשמי שנה הוא אמר וכו', (י) לקמן לה; (יא) [מ"ל אמר], (יב) ע"י ע"ף גרסאות אחרות, (יג) כפ"י: גור, (יד) ר"י יהודה כן נאחי להיומן,

מתני' **בארבעה פרקים**. בשנה העולם נידון כו': **כזני מרון**. מפרש בגמ' [י"ח]: **שנאמר הוילך יחד לבס וגו'**. בגמ' [ס"ז] מפרש ליה: **גב' אילימא הא סנאה דקיימא**. השתא צמחובר ומוכנת לקצור: **הרפתקי**, מקרות: **דעדו עלה**. שעברו עליה: **דמודרעא**. שעמד לזרוע צמחשון הבא: **דחד דינא**. פעם אחת: **קרי**. כגון צדק או שדפון (א): **נידונים לשעבר**. קודם שזרעה דהיינו פסח של אשתקד: **נידונים להבא**. צפסח שאמר זריעמה: **נידון לשעבר**. ציוה"כ של אשתקד נגזר עליו: **להבא**. ציוה"כ שעבר עכשיו צקרו. וכן לשון משנה צמסכת נדרים (דף ס). קונס יין שאני טועם חדש זה אסור בכל המדש כולו ור"ח להבא הוא ר"ח שעבר עמה צקרו. ומשום דקרי להווא אשתקד שעבר קרי להאי דלקימא להבא: (י) סרי דיני מייסדנא. קודם זריעמה וסמוך לקציר: **כי חזי איניש דמללא זרעא אפלא**. חטה וכוסמת שזרעין צמחשון שאין ממהרין להתבשל: **ליקדים ולזרע הרפא**. השעורה ממהרת להתבשל וזרעיס אותה שצטב ואדר דכיון דאפלא מללא שצטב מיהא לטובה נידון צפסח שעבר לפיכך ימהר לזרוע (י) צזריעה שניה: **דעד דמטי נמדיינייה**. צפסח הבא: **קדים סליק**. וגדל קצת ואינו ממהר שזב להתקלקל: **וכי קמטי מסניסין**. ארבעה פרקים אגור דין (א): **קשיא אדם**. דמני מתני' צר"ה ורבי יהודה ציוה"כ אמר: **וכי קמטי אדם כגון חיילות הס"ד: (ז) ד"ה להבא כו' להבא הס"ד ואח"כ מה"ד ומתוך רבא ש"מ מיי אמתני' רבא ש"מ מיי דיני מייסדנא שנתא אמתני' קאי קודם זריעמה: (ח) ד"ה ליקדים וכו' ימהר לזרוע ברביעיה נמי שנה ספ"ד: (י) ד"ה קודם וכו' להתקלקל הס"ד ואח"כ מה"ד וכו' קמטי וכו' אגור דין קתני דנידון מ"ט אגור דין הווא סוף דין הס"ד: (יא) תוס' ד"ה כמלון וכו' וצרכה השנים ועוד הא ר' יהודה: (יב) בא"ד מללען אקצירי ומשפטי. ש"מ פ"י לצדני הכל: (ט) בא"ד שלל יתלו. י"ב פ"י לרי יוסי:**

תורה אור השלם

1. היציר יחד לבס המבין אל כל מעשיהם:
2. ותפקדנו לבקרים לך יגיעים תבחיננא:
3. ויהיו דברי אלה אשר החתונתי לפני ה' קרבים אל ה' אלהינו ומשם יקלוקה לעשות ומשפט עברו ומשפט עמו ישאלא דבר עם ביומו: מלכים א ח טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהלכה שנתא אמר: (ב) שם עבדו והדר ומשפט: (ג) ר"ש ד"ה קרי וכו' שדפון או אונס ע"י אדם כגון חיילות הס"ד: (ד) ד"ה להבא כו' להבא הס"ד ואח"כ מה"ד ומתוך רבא ש"מ מיי דיני מייסדנא שנתא אמתני' קאי קודם זריעמה: (ה) ד"ה ליקדים וכו' ימהר לזרוע ברביעיה נמי שנה ספ"ד: (ו) ד"ה קודם וכו' להתקלקל הס"ד ואח"כ מה"ד וכו' קמטי וכו' אגור דין קתני דנידון מ"ט אגור דין הווא סוף דין הס"ד: (ז) תוס' ד"ה כמלון וכו' וצרכה השנים ועוד הא ר' יהודה: (ח) בא"ד מללען אקצירי ומשפטי. ש"מ פ"י לצדני הכל: (ט) בא"ד שלל יתלו. י"ב פ"י לרי יוסי:

מוסר רש"י

מלך וצבור. ששקציה קן אונס (ע"ל ח). מלך נכנס תחלה. לפני הקב"ה לדין (ע"ז ב). משפט עבדו. שלמה כמלך (שם). מקמי דליפוש חרון אף. של הקב"ה מפני פשעי צבור, שמהם הם ושלטן יפרע מן המלך כל סורטו מפני חטונו (שם). כמאן מצליגין. יוסף חולי עמו ישראל (נדרים שם). ובמה בשופר. וסופות, שמעלה חפלתם צמחשון לפני (סודו רש"י ט"י קט בשם חזונופא).

בפסח על התבואה. צפ' מי שמתו (צרכות דף יח): **גזי חסיד** שהקניטתו אשתו ערב ר"ה משמע דצ"ה שמע שמי רוחות שמספרין זו את זו ששמעו מאחורי הפרגוד שכל הזרע צרביעה ראשונה צדק מלקה אותו ושמה צמסים צר"ה היו מוכרים דין הגגור צפסח אי נמי כר' יהודה דלמך הכל נידונים צר"ה וגזר דין צפסח על התבואה: **שאיירע** בה קרי. מקרה לשון אולי יקרה (במדבר טג) אי נמי לשון קושי כמו אם תלכו עמי צקרי (ויקרא טו):

במאן מצליגין האידנא אקצירי ואמריעי כרבי יוסי. ור"ת לרצנן נמי מי לא מללינן רפאנו וצרכת השנים ועוד (י) רבי יהודה דלמך הכל אדם נידון צר"ה וגזר דין שלו נחתם ציוה"כ הא אמר' צפ"ק דשבת (דף יב): הנכנס לבקר החולה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי עמו ישראל ואומר ר"ת דשלל יחלה ודאי לא מללינן אלא לרי יוסי אכל שיתרפא מללינן אליבא דכולי עלמא דמתי יתלו נגזר מתי יתרפא לא נגזר ולאמר צר"ה הנודר מן המצוה (מדים דף מט): אהך דרז יוסף קצירי קצירי ממש מריעי רצנן והשתא מללינן אקצירי שיתרפאו (י) ואמריעי היינו רצנן שלל יתלו (י) ומה שמתפללין צרכת השנים היינו דללקמן צפרקין (דף יז): שאס פסקו גשמים מועטין שזירידם המקום צומנן ועוד י"ל דתפלה דרבים שאני דגזר דינס נקרב דללקמן (סס) וההיא דשבת דר' יהודה נמי יש לישב כהאי גוונא דדמיא לרבים דלוה מללי צדדיה על כל חוליס:

בשופר של אי"ש

צ"ד (לקמן דף טו). מנן דרבי יוסי מכשיר אף צשל פרה אכל קיימא לן כרבי יהודה דמוקעין צשל איליס כפופיס דלפסקינן התם בצמרח (דף טו): ותוקעיס

מתני' בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה. פירוש הרפתקי, כגון רוחות בריקים וגשמיין וכיוצא בהן שעברו עליה, מתי אחריו. למימ' דתבואה חר דינא מיתנדא, והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נידונת לשעבר כול'. אמר רבא ש"מ תרי דיני מייסדנא. מני מתניין. ואוקימנא כתנא דבי שמואל דתני ב' פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בתג על המים. ואדם בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים, וכי קתני מתני' אמתני' דין. אמר רב יוסף כמאן מצליגין האידנא אקצירי ומריעי, כל יומא, כר' יוסי, דאמר אדם נידון בכל יום. איבעית אימא לעולם כרבנן וכו' יצחק דאמר יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. וירושלמי מילתא דרב אמ' נ"א: דאמין הכל נידונין בראש שנה וגזר דין הכל נחתם בראש שנה, דמני בקריעתא דבי רב זה היום תחלת מעשך (כול') וכוון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב איזו לשלום איזו לרצב איזו לשובע וכדיוות בו יפקדו להוכינם לחיים ולמות. ודלא כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל שעה שנאמר [ותפקדנו לבקרים] לרצנים תבחיננא, וז ותפקדנו לבקרים, זו פרוסתו. לרצנים תבחיננא, זו אכילתו. תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא, אמר הקב"ה הפסח הוא זמן תבואה, הביאו לפני העומר כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, וכן שתי הלחם בעצרת שהוא זמן פירות האילן, וכן ניסוך המים בתג כדי שיתברכו גשמי שנה. וכן בראש שנה אמרו מלכות שתקבלו מלכותי עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני בטובה, וכמה בשופר. וא"ר אבהו בשופר, כדי שחוכו אתם וכדי שאזכור לכם עקידת יצחק, [ומעלה עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני. א"ר יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין

פה א מיי פ"ג מהל' תפוח ה' ג: ב [טו"ש ע" א"ח סימן תרס"ט פ"ג א]: פו ג סג עשין מצ טו"ח"ט סי' מקפו: פז ד פמג טס טו"ח"ט סי' מקפה:

רבינו חננאל

מתני' בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה. פירוש הרפתקי, כגון רוחות בריקים וגשמיין וכיוצא בהן שעברו עליה, מתי אחריו. למימ' דתבואה חר דינא מיתנדא, והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נידונת לשעבר כול'. אמר רבא ש"מ תרי דיני מייסדנא. מני מתניין. ואוקימנא כתנא דבי שמואל דתני ב' פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בתג על המים. ואדם בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים, וכי קתני מתני' אמתני' דין. אמר רב יוסף כמאן מצליגין האידנא אקצירי ומריעי, כל יומא, כר' יוסי, דאמר אדם נידון בכל יום. איבעית אימא לעולם כרבנן וכו' יצחק דאמר יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. וירושלמי מילתא דרב אמ' נ"א: דאמין הכל נידונין בראש שנה וגזר דין הכל נחתם בראש שנה, דמני בקריעתא דבי רב זה היום תחלת מעשך (כול') וכוון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב איזו לשלום איזו לרצב איזו לשובע וכדיוות בו יפקדו להוכינם לחיים ולמות. ודלא כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל שעה שנאמר [ותפקדנו לבקרים] לרצנים תבחיננא, וז ותפקדנו לבקרים, זו פרוסתו. לרצנים תבחיננא, זו אכילתו. תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא, אמר הקב"ה הפסח הוא זמן תבואה, הביאו לפני העומר כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, וכן שתי הלחם בעצרת שהוא זמן פירות האילן, וכן ניסוך המים בתג כדי שיתברכו גשמי שנה. וכן בראש שנה אמרו מלכות שתקבלו מלכותי עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני בטובה, וכמה בשופר. וא"ר אבהו בשופר, כדי שחוכו אתם וכדי שאזכור לכם עקידת יצחק, [ומעלה עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני. א"ר יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין